

Οι έννοιες της εισπήδησης και της Οικουμενικότητας στην εκκλησιαστική παράδοση

Ορθοδοξία / Κανονικό και Εκκλησιαστικό Δίκαιο

Επίσκοπος Αβύδου Κύριλλος

Το γεγονός ότι δεν επιτρέπεται η **εισπήδηση και ανάμειξη** του οιουδήποτε επισκόπου (Μητροπολίτου η Πατριάρχου) σε οποιαδήποτε άλλη κατά τόπους Εκκλησία έξω από τα όρια της δικής του διοικητικής δικαιοδοσίας είναι πρόδηλο εκ πολλών ιερών κανόνων και ιδιαίτερα **εκ του β΄ κανόνος της Β΄ Οικουμενικής Συνόδου**[163], ο οποίος επιτάσσει, οι επίσκοποι «ταϊς υπερορίαις εκκλησίαις μη επιέναι, μηδέ συγγέειν τας εκκλησίας». Έτσι ο Αλεξανδρείας είναι αρμόδιος να διοικεί την Αίγυπτο, οι δε επίσκοποι της Ανατολής είναι αρμόδιοι να διοικούν την Ανατολή.

Πηγή:<http://www.uocc.ca/>

Οι Επίσκοποι της Θρακικής είναι αρμόδιοι μόνο για τη Θράκη, οι της Ποντικής για τον Πόντο και οι της Ασιανής διοικήσεως για την Ασία. Επισημαίνει δε ο ίδιος κανόνας ότι οι επίσκοποι της Ανατολής είναι αρμόδιοι να διοικούν τις περιοχές τους **«φυλαττομένων των εν τοις κανόσι τοις κατά Νίκαιαν πρεσβείων τη Αντιοχέων εκκλησία»**. Και μόνο από την απλή ανάγνωση αυτού του κανόνα προκύπτει, περαιτέρω, κάτι το σημαντικό: Είναι, προφανές ότι η λέξη **«πρεσβείων»** αποδιδομένων **στην Εκκλησία της Αντιοχείας δεν μπορεί εδώ να είναι ένας απλός τιμητικός τίτλος, κενός περιεχομένου**, αλλά δηλοί την πλήρη εκκλησιαστική εξουσία του Αντιοχείας στα όρια της δικαιοδοσίας της Εκκλησίας της Αντιοχείας, **κατά το ίδιο τρόπο που και οι επίσκοποι των άλλων διοικήσεων στην Ανατολή που μνημονεύονται στον κανόνα έχουν την αρμοδιότητά τους στα όρια της δικαιοδοσίας τους**.

Περιορίζοντας δε ο κανόνας την εκκλησιαστική αρμοδιότητα εκάστου στα όρια της δικαιοδοσίας του καταλήγει: **«Ακλήτους δε επισκόπους υπέρ διοίκησιν μη επιβαίνειν επί χειροτονία η τισιν άλλαις οικονομίαις εκκλησιαστικαίς»**. Η σαφής αυτή ρύθμιση του κανόνα **δεν έρχεται βεβαίως σε αντίφαση** με τους κανόνες θ' και ιζ' της Συνόδου της Χαλκηδόνας, **διότι η υπερόρια αρμοδιότητα του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως** που καθιερώνεται με τους κανόνες αυτούς **μπορεί να ασκηθεί μόνο μετά από αίτημα των ενδιαφερομένων πλευρών**.

Δεν είναι άσχετη με την αναγνώριση του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως ως πρώτου θρόνου μεταξύ των Πατριαρχείων της Ανατολής και της απολαβής από αυτόν ίσων προνομίων στην Ανατολή με αυτά του Ρώμης στη Δύση, η απονομή στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως του τίτλου «**Οικουμενικός**». Αυτό καταδεικνύει η αλληλογραφία μεταξύ Ρώμης και Κωνσταντινουπόλεως, όταν ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ιωάννης ο Νηστευτής (585-595) υπέγραφε τα πρακτικά ενδημούσης Συνόδου προσάπτοντας στον εαυτό του τον τίτλο «Οικουμενικός»[164]. Ο πάπας Ρώμης Γρηγόριος Α΄ (590-604) διαμαρτυρήθηκε[165] στην Κωνσταντινούπολη για τη χρήση του τίτλου θεωρώντας ότι ο τίτλος απονέμει δικαιοδοσία και εξουσία στον Κωνσταντινουπόλεως -στο πλαίσιο βεβαίως της δικής του θεωρίας περί Παπικού Πρωτείου, την οποία όμως παρέλειπε να εκθέσει *expressis verbis* στις επιστολές του.

Περιορίστηκε μόνο να αναφέρει ότι η χρήση του τίτλου συνιστά απομείωση της αξίας των άλλων πατριαρχικών θρόνων. Στον Πάπα Γρηγόριο Α΄ απήντησε και ο Πατριάρχης Κυριακός[166] (597). Ασφαλώς και η **Κωνσταντινούπολη κατανοούσε διαφορετικά τον τίτλο «Οικουμενικός»**, τον οποίο ασφαλώς θα μπορούσε να χρησιμοποιεί και ο εκάστοτε επίσκοπος Ρώμης ως κατέχων τον πρώτο θρόνο της Δύσεως και ως μετέχων με τον Κωνσταντινουπόλεως, τον πρώτο θρόνο στην Ανατολή, **στα προνόμια του πρώτου θρόνου σύμφωνα με τους ιερούς κανόνες**. Ο τίτλος «Οικουμενικός» για την Ανατολή δεν υποδήλωνε -και δεν υποδηλώνει- ένα Πρωτείο εξουσίας του Κωνσταντινουπόλεως απέναντι στους επισκόπους της Ανατολής, αναφερόταν όμως στο εξαιρετικό προνόμιο του πρώτου θρόνου της Ανατολής σε σχέση με τους άλλους πατριαρχικούς θρόνους στην Ανατολή.

Αναφερόταν δηλ. στη σχέση-θέση του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως με τους άλλους Πατριάρχες στην Ανατολή. Ήταν στην ουσία του ένα Πρωτείο ευθύνης για τη διαφύλαξη της ορθής πίστεως και της κανονικής τάξεως στην Ανατολή, ασκούμενο στα **πλαίσια των ιερών κανόνων, οι οποίοι αφ΄ ενός μεν απαγόρευαν την αυτόκλητη ανάμειξη του Πρώτου θρόνου στις εσωτερικές υποθέσεις των άλλων Πατριαρχείων, αφ΄ ετέρου δε, έδιναν υπερδιοικητική και υπερόρια αρμοδιότητα στον Κωνσταντινουπόλεως υπό τις προϋποθέσεις που προαναφέρθηκαν**.

Η ευθύνη αυτή του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως για την Ανατολή μετά το διαμελισμό της Αυτοκρατορίας σε Ανατολική και Δυτική και την πτώση του δυτικού κράτους από βαρβαρικά φύλα (476 μ.χ.) έγινε μεγαλύτερη με την εμφάνιση των Αράβων στην Ανατολή, οπότε τα Πατριαρχεία της Ανατολής

κατέστησαν εμπερίστατα και έχρηζαν και έτυχαν βοθηείας από την Κωνσταντινούπολη. Η ευθύνη του Πρώτου θρο-νου στην Ανατολή έγινε μεγαλύτερη, όταν με την πτώση της Κωνσταντινουπόλεως (1453) εξέλιπε ο συνεκτικός και συντονιστικός ρόλος του βυζαντινού αυτοκράτορα που μεταξύ άλλων συγκαλούσε τις Οικουμενικές Συνόδους.

Η με τις κανονικές ρυθμίσεις της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου διαμόρφωση των πέντε πατριαρχικών θρόνων[167] και της Πενταρχίας των Πατριαρχών σήμαινε το αύτονόητο ότι δηλ. για **δογματικά θέματα και υψίστης σημασίας κανονικά ζητήματα θα έπρεπε να υπάρχει η συμφωνία και των πέντε Πατριαρχείων.** Η σημασία της Πενταρχίας για δογματικά θέματα καταδηλούται **αυθεντικά και κατ' εξοχήν και στην Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδο (787)**, η οποία ακύρωσε τις αποφάσεις της Συνόδου της Ιερείας, γιατί σ' αυτήν δεν παρίσταντο γνήσιοι εκπρόσωποι των Πατρι-αρχείων και οι αποφάσεις της δεν είχαν ποτέ την επιδοκιμασία τους[168].

Η σημασία του θεσμού της Πενταρχίας για κανονικά ζητήματα καταφαίνεται πολλαπλώς **κατά τη διένεξη των Πατριαρχών Ιγνατίου και Φωτίου** και ιδιαίτερα κατά την επί Πατριάρχου Ιγνατίου συγκληθείσα και μετέπειτα ακυρωθείσα Σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως (869-870) και κατά τη Σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως κατά τα έτη 879-880 που αποκατέστησε στο θρόνο τον Ι. Φώτιο. Οι δυό αυτές Σύνοδοι είναι λίαν ενδιαφέρουσες και καταδεικνύουν τα εξής:

- **Η κανονικότητα της εκλογής ενός Πατριάρχη** ήταν μεν ως διαδικασία εσωτερική υπόθεση του θρόνου, για τον οποίον γινόταν η εκλογή, **αυτή όμως έπρεπε απαραίτητως να αναγνωρισθεί από τους υπολοίπους πατριαρχικούς θρόνους.** Τόσο ο άγ. Ιγνάτιος, όσο και ο Ι. Φώτιος μετά την εκλογή τους έσπευσαν να κοινοποιήσουν στα υπόλοιπα Πατριαρχεία την άνοδό τους στο θρόνο δια των Ειρηνικών-Συνοδικών τους Επιστολών, ώστε να τύχουν αυτής της αναγνωρίσεως[169].

- Η άρση οιασδήποτε αμφιβολίας για την κανονικότητα της εκλογής του Ιγνατίου και Ι. Φωτίου οδήγησε στη σύγκληση των δύο Συνόδων.

[Συνεχίζεται]

[163]. Ρ. Π., Β΄, 169. (Βλ. επίσης, τον 8ο της Γ΄ Οικ., 20ο της Πενθέκτης, 35ο των Αποστόλων, 22ο Αντιοχείας).

[164]. V. Grumel, Les Regestes., Vol. I, Fasc. I, N. 264.

[165]. P. L. 77, 738 επ.

[166]. V. Grumel, Les Regestes..., Vol. I., Fasc. I, N. 275 (Lettre au Pape Grégoire Ier. Il lui affirme son attachement et se plaint qu' à cause du titre d' oecuménique il veuille soulever un scandale et lui cause aussi du préjudice). PL 77, 888-889. Mansi 10, 70.

[167]. Ενώ ο επίσκοπος Ρώμης εθεωρείτο η διοικητική κεφαλή της Δύσεως, ο θρόνος της Κωνσταντινουπόλεως έλαβε τις τρεις διοικήσεις (Ασίας, Πόντου και Θράκης). Ο θρόνος της Αλεξάνδρειας διατήρησε τη δικαιοδοσία του στην Αίγυπτο, τη Λιβύη και την Πεντάπολη. Ο θρόνος της Αντιόχειας έλαβε τη Συρία, Φοινίκη και Αραβία και ο θρόνος των Ιεροσολύμων τις τρεις επαρχίες της Παλαιστίνης.

[168]. Mansi 13, 208E-209A.

[169]. V. Grumel, Les Regestes..., Fasc. II et III, N. 446, 467, 468, 529.

<http://bit.ly/1pOMVpu>